

## ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКОНКУРЕНТНИХ УЗГОДЖЕНИХ ДІЙ

*Глущенко Г.С.,  
студентка 4 курсу Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка*

Як свідчать останні економічні наукові доробки конкуренція стимулює технологічний розвиток підприємств і сприяє економічно раціональному використанню ресурсів [10]. Участь у конкурентній боротьбі на ринку вимагає від суб'єктів господарювання матеріальних внесків у виробництво та передбачає постійні намагання зменшити ціну продукції і здолати конкурентів. Очевидно, що дані зусилля протирічать прагненням отримати найбільший прибуток. Як результат — існує логічне бажання усунути конкуренцію.

Основна функція конкурентної політики держави — недопустити подібне обмеження або усунення. Задля цього, запроваджується чітке законодавче регулювання, де визначаються які дії суб'єктів господарювання негативно впливають на конкуренцію на ринку, а тому є забороненими. Такі дії в Законі України “Про захист економічної конкуренції” (далі — Закон) називаються “антиконкурентними узгодженими діями”.

В роботі проаналізовано законодавче регулювання антиконкурентних узгоджених дій, і розкрито сутність порушень найбільш поширених з них. Окрему увагу в статті зосереджено на тому, які дії на практиці розглядаються Антимонопольним комітетом (далі — АМКУ) порушенням і яким чином вони можуть бути виявлені.

Актуальність обраної мною теми зумовлена недостатнім розкриттям в науковій літературі практичних аспектів конкурентного права, зокрема, в контексті антиконкурентних узгоджених дій.

Відповідно до ст. 5 Закону узгоджені дії — це укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаннями рішень у будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка (діяльність, бездіяльність) суб'єктів господарювання.

Самі по собі узгоджені дії не є порушенням. Вони можуть бути спрямовані на поліпшення загальної ринкової ситуації, забезпечення споживачів товарами найвищої якості, розширення асортименту вироблених товарів, впровадження нових технологій тощо [2]. Разом з тим суб'єкти господарювання можуть здійснювати узгоджені дії, метою яких є отримання надприбутків шляхом усунення конкуренції на ринку. Аби унеможливити подібні прагнення суб'єктів господарювання, і не допустити усунення чи обмеження конкуренції,

законодавець закріпив види антиконкурентних узгоджених дій, які є забороненими.

Відповідно до ст. 6 ЗУ “Про захист економічної конкуренції” [3] такими діями є:

1. встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
  2. обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;
  3. розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;
  4. спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;
  5. усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців;
  6. застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у невігідне становище в конкуренції;
  7. укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;
  8. суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин.
- Розглянемо які з порушень є найбільш поширеними на практиці і яким чином вони зазвичай проявляються.

**Спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів** є найбільш чисельним порушенням і за звітом АМКУ за 2012 рік становить 93% антиконкурентних узгоджених дій. В силу широкого поширення порушення має надзвичайно багато варіантів прояву. Вчиняючи даний вид узгоджених дій, один суб'єкт господарювання може, наприклад, залучити технічних конкурентів для забезпечення власної перемоги і самостійно визначити цінові пропозиції. В одному зі своїх рішень, АМКУ встановив, що виявлені під час розгляду справи факти свідчать, що одне підприємство у процедурі закупівлі виконувало технічну роль та не намагалось конкурувати з конкурентом [6]. Окрім того, порушення може проявитися в розподілі лотів на торгах між собою. Так, наприклад, в одному з виявлених порушень підприємства-члени Асоціації «Меблдеревпром» домовились між собою про попередній розподіл лотів [4].

Як свідчить практика, аргументація АМКУ при виявленні даного виду порушень доволі часто є недостатньо обґрунтовною і

слабкою. Так, в переважній більшості випадків АМКУ в своїх рішеннях базується на “однаковому оформленні конкурсних пропозицій”, “поданні однакових документів”, або “спільних орфографічних помилках”. Окрім того, фактичними ознаками порушення можуть визначатись наявність відносин контролю між учасниками процедури державних закупівель або здійснення між ними безпідставних грошових переказів, значно завищена ціна пропозиції конкурсних торгів у порівнянні зі звичайною ринковою або запропонованою тим самим учасником у рамках інших процедур державних закупівель [8], тощо.

**Встановлення цін чи інших умов товарів придбання та реалізації товарів** є одним з найбільш небезпечних для вільної конкуренції на ринку, адже для визначення ціни товару не враховуються об'єктивні чинники і кон'юнктура ринку. Найбільш типовим прикладом даного виду порушень є, звісно, встановлення цін: закупівельних або кінцевих. Типовим прикладом є порушення, коли суб'єкти господарювання без об'єктивних на те причин одночасно до однакового рівня знизили закупівельні ціни на молоко, обмеживши цим самим конкуренцію на вказаному ринку в Сумській області [5].

Узгоджене встановлення цін може також охоплювати будь-які інші умови продажу, які потенційно або прямо впливають на ціни для споживачів, наприклад вартість доставки, гарантії, програми бонусів та знижок або ставки фінансування. Так, для прикладу, доволі цікавою є справа низки українських ритейлів, яка широко обговорювалася в 2013 році. Тоді АМКУ запідозрив, що низка ритейлів вимагають від постачальників оплати додаткових послуг (реклама, бонуси), які становили 5-10% вартості товару [1].

Вичерпний перелік дій, що називають порушенням **усунення з ринку, або обмеження доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, продавців**, відсутній. Цікавим прикладом є порушення, виявлене АМКУ в 2012 році, коли суб'єкти господарювання, що надавали послуги організації та експлуатації місць для платного нічного паркування транспортних засобів уклали між собою договори "Про надання в експлуатацію фіксованих місць для нічного паркування" [6]. Таким чином, своєю змовою суб'єкти господарювання фактично позбавили можливості будь-яких інших підприємців надавати подібні послуги у даному районі.

Ціковою формою обмеження доступу на ринок є груповий бойкот – змова між деякими конкурентами про припинення закупівель або продажів з метою витіснення з ринку інших конкурентів.

Варто наголосити, що стаття 6 Закону містить невичерпний перелік узгоджених дій. Відповідно до частини 3 статті 6 Закону антиконкурентними узгодженими діями є вчинення суб'єктами господарювання схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які

привели чи можуть призвести до недопущення усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуацій на ринку спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності). Фактично, будь-які схожі дії можуть визнаватися порушенням, якщо виконується вищезазначена вимога. Відповідно до Постанови Пленума Вищого господарського суду України [7] для кваліфікації дій відповідно до частини 3 статті 6 Закону необхідно, щоб порушення задовольняло 2 умови: 1) наявні були схожі дії суб'єктів господарювання 2) відсутні об'єктивні фактори на ринку, що спричинили такі дії. Тягар доведення обох цих обставин лежить на АМКУ. При цьому схожість має бути саме результатом узгодженості конкурентної поведінки, а не виявлятися у простому співпадінні дій суб'єктів господарювання. Саме наявність обох підстав свідчить, що рішення АМКУ є правомірним і законним. Тим не менш, як зазначають практики, АМКУ і суд не завжди дотримуються вищезазначеної практики. Доволі часто саме вже доведення факту схожих дій є підставою для накладення штрафу, без дослідження об'єктивних факторів ринку [9].

Проілюструвати даний вид порушення можна на такому прикладі. ТОВ «Авталекс», ТОВ «Шурави» і ТОВ «Ламонд» одночасно встановлювали (підвищували та знижували) однакові або близькі за рівнем ціни на дизельне пальне низькооктанові бензини в межах м. Марганець Дніпропетровської області. Таким чином, зазначені суб'єкти господарювання збільшували рівень доходу від діяльності з роздрібною торгівлю дизельним паливом не внаслідок досягнення конкурентних переваг на засадах змагальності, а шляхом усунення між собою цінової конкуренції за допомогою підвищення та встановлення однакових або близьких за розміром цін на пальне.

Таким чином, в статті розглянуто найбільш типові випадки антиконкурентних узгоджених дій. Практика розгляду АМКУ справ щодо вчинення антиконкурентних узгоджених дій є доволі позитивною і сприяє розвитку добросовісної конкуренції на ринку. Поряд з тим, варто взяти до уваги, що законодавство все ж створює можливість неточного і більш широкого тлумачення положень АМКУ, що може призвести до неправильного їх застосування.

### Використана література:

- АМКУ намерен оштрафовать ритейлеров на сумму до 20 млрд гривен” [Електронний ресурс]: <http://forbes.ua/business/1358045-amku-nameren-oshtrafovati-ritejlerov-na-summu-do-20-mlrd-griven>
- Валітов “Конкурентне право України” [Електронний ресурс]: <http://www.info-library.com.ua/books-text-3482.html>
- Закон України “Про захист економічної конкуренції” N 2210-III

від 11 січня 2001

- Огляд характерних справ, розглянутих АМКУ у 2 кварталі 2012 року [Електронний ресурс]: Офіційний портал АМКУ <http://www.amc.gov.ua/>
- Огляд характерних справ, розглянутих АМКУ у 3 кварталі 2012 року [Електронний ресурс]: Офіційний портал АМКУ <http://www.amc.gov.ua/>
- Огляд характерних справ, розглянутих АМКУ у 4 кварталі 2012 року [Електронний ресурс]: Офіційний портал АМКУ <http://www.amc.gov.ua/>
- Постанова Пленума Вищого господарського суду “Про деякі питання з практики розгляду конкурентного законодавства” від 26.12.2011 № 15
- Пташник В. Рассмотрение дел об антиконкурентных согласованных действиях субъектов хозяйствования в виде искажения результатов торгов [Електронний ресурс]: <http://www.legalalliance.com.ua/rus/press/1833/>
- Denis Lysenko and Mariya Nizhnik of Vasil Kisl & Partners. Concerted actions “IFLR|COMPETITION AND ANTITRUST”
- Nick Godfrey “WHY IS COMPETITION IMPORTANT FOR GROWTH AND POVERTY REDUCTION?”. Materials of VII OECD Global Forum on International Investment. P.3

**Науковий керівник:** Лукач Ірина Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка